

Datum 26-02-2025
Betreft Update lobbyactiviteiten

Beste leden van de raad,

Met deze brief wil ik u graag informeren over de lobbyactiviteiten van de afgelopen periode en vooruitblikken op de komende periode. Een deel van de informatie is eerder gedeeld met de "Raadswerkgroep Samen onderweg Kadernota en begroting" en besproken tijdens de eerste kennissessie. Het lijkt mij gezien de actualiteit ook goed om langs deze weg de gehele raad in volledigheid te informeren.

Zoals ik in mijn wethoudersbrief van 25 oktober 2024 ook heb toegelicht is onze lobbyaanpak gelaagd. Een deel van de aanpak richt zich op specifieke belangen van Zwijndrecht. En een deel van de aanpak sluit aan op een breder geheel in een collectieve lobby.

Bredere lobby op collectieve belangen

Zwijndrecht is actief deelnemer aan samenwerkingsverbanden als de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en de vereniging van Middelgrote Gemeenten (M50). Deze behartigen als collectief de belangen van de gemeenten in de relatie met de Rijksoverheid. Zowel VNG als M50 richten zich primair op het voorkomen van het financiële ravijnjaar en willen de korting van het gemeentefonds (2,4 miljard in 2026) voorkomen. De VNG is vorige week met de campagne "#1voor12" gestart. Thematisch worden in aanloop naar het Commissiedebat financiën decentrale overheden op 26 maart de consequenties van de korting op het gemeentefonds in beeld gebracht.

Zwijndrecht doet actief mee aan deze campagnes en zet binnen deze verenigingen de specifieke problematiek van (gemeenten zoals) Zwijndrecht op de agenda. Daarbij geldt dat Zwijndrecht bij een positief onderhandelingsresultaat vanuit deze lobby, automatisch evenredig meeprofiteert. Naast deze collectieve lobby, hebben we, zoals reeds genoemd, ook een specifieke lobby voor (gemeenten zoals) Zwijndrecht opgezet. In het vervolg van deze brief ga ik daar verder op in.

Analyse en terug- en vooruitblik op de lobby de afgelopen periode

Zoals eerder ook toegelicht gaat de specifieke lobby voor (gemeenten zoals) Zwijndrecht niet over het op macroniveau toevoegen van extra middelen aan het gemeentefonds (oplossen ravijnjaar), maar over de verdeling van de middelen binnen het gemeentefonds onder gemeenten. We zien dat er steeds grotere verschillen in voorzieningenniveau tussen gemeenten ontstaan door de huidige verdeelsystematiek in het gemeentefonds. Terwijl de essentie van het verdeelmodel nu juist is dat gemeenten met een gelijke belastingdruk een gelijk voorzieningenniveau moeten kunnen bieden aan hun inwoners.

Analyse

Uit onze analyses blijkt dat het huidige verdeelmodel onvoldoende rekening houdt met het specifieke profiel van (gemeenten zoals) Zwijndrecht. In de nieuwe verdeling is de vergoeding voor centrumgemeenten vergroot. Doordat er geen extra middelen beschikbaar

zijn gekomen, hebben de niet-centrumgemeenten een lagere vergoeding. Anders gezegd; centrumgemeenten krijgen een groter deel en gemeente als Zwijndrecht een kleiner deel, omdat de te verdelen koek even groot is gebleven.

De maatstaf 'regionale centrumfunctie' zorgt dat gemeenten met een geografische centrumfunctie significant meer per inwoner ontvangen voor voorzieningen in het sociaal domein. Echter, er blijkt geen causaal verband tussen de geografische centrumfunctie en het gebruik (en daarmee de kostenontwikkeling) van voorzieningen in het sociaal domein. Dit raakt gemeenten met een relatief hoog gebruik van voorzieningen in het sociaal domein zonder de geografische centrumfunctie vanzelfsprekend het meest.

Een andere belangrijke oorzaak wordt gevormd doordat er een generieke korting van € 118,- per inwoner op de uitkering uit het gemeentefonds wordt gedaan. De achtergrond van deze korting is het uitgangspunt dat iedere gemeente eigen inkomsten kan genereren uit bijvoorbeeld grondexploitatie, toeristenbelasting, erfpacht of dividenden. In feite lopen de mogelijkheden die gemeenten hebben om eigen inkomsten te genereren bijzonder ver uiteen.

Doel

Samenvattend kunnen we dus stellen dat de voor ons nadelige wijziging van de verdeelsystematiek van het gemeentefonds (het kleinere deel van de koek van de niet gewijzigde omvang) niet inhoudelijk kan worden onderbouwd. Hierdoor worden we onvoldoende bekostigd voor de uitgaven die we hebben en daarnaast worden onze mogelijkheden om zelf inkomsten te genereren overschat.

De afgelopen periode hebben we gewerkt aan het krijgen van erkenning voor die problematiek bij ministerie (ambtelijk en bestuurlijk) en in de Tweede Kamer. Vanuit die erkenning streven we naar twee duidelijke doelen:

1. Structureel financieel herstel van onze middelen door een herziening van de verdeelsystematiek in het gemeentefonds.
2. Tijdelijke financiële compensatie om de periode tot aan de herziening van de verdeelsystematiek te overbruggen.

In mijn eerdere wethoudersbrief van 25 oktober heb ik al toegelicht hoe de contacten met de financiële woordvoerders van de 2^e kamerfracties en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) zijn gelegd en hoe die ertoe hebben geleid dat de situatie van gemeenten zoals Zwijndrecht uitgebreid aan bod is gekomen tijdens een rondetafelgesprek over de financiële positie van gemeenten en het Commissiedebat Financiën decentrale overheden van 1 oktober.

Lobbyactiviteiten

Inmiddels zijn we weer een paar stappen verder in onze lobby en hebben we ook de nodige resultaten geboekt. Die stappen licht ik graag puntsgewijs toe:

- Coalitie van gemeenten zoals Zwijndrecht smeden "Randgemeenten".
Uit het eerste deel van onze lobby leerden we ook dat Zwijndrecht alleen wellicht wat klein is om de aandacht in Den Haag vast te houden. We hebben daarom geïnvesteerd in contacten met vergelijkbare gemeenten. Een tiental van deze gemeenten is ingegaan op onze uitnodiging (zie bijlage) en heeft zich aangesloten bij

onze lobby. Met deze gemeenten hebben we een brandbrief (zie bijlage) naar de vaste Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken gestuurd.

- **Ambtelijke contacten met BZK**

We hebben de contacten (directieniveau) met BZK goed onderhouden. Inmiddels zien we dat er duidelijk sprake is van erkenning van de problematiek. De Minister heeft in haar Kamerbrief van 7 februari jl. ook specifiek aangegeven dat er problematiek is rondom de maatstaf Regionale Centrumfunctie en de overige eigen middelen (OEM), daarbij geeft de Minister alleen wel aan nog geen zicht te hebben op een eenduidige oplossingsrichting. De Minister heeft daarom aangekondigd nog meer onderzoek te zullen laten doen, waarbij gemeenten vertegenwoordigd zijn in een nieuw te vormen begeleidingscommissie. Wij waarderen het dat de problematiek serieus wordt genomen. We hebben ook vertrouwen in de intentie bij BZK om te komen tot een beter verdeelmodel. In dat proces hebben we een plaats gekregen in de genoemde begeleidingscommissie, waarbij we de "Randgemeenten" vertegenwoordigen. Tegelijkertijd benadrukken we de urgentie. Zwijndrecht heeft geen tijd om onderzoeken af te wachten en pleit daarom voor tijdelijke overbruggingsmaatregelen voor gemeenten die nu al acuut in de problemen zitten (zie onderstaand politiek spoor). BZK komt in maart ook op werkbezoek om gedachten bij het verdeelmodel uit te wisselen en onze analyse te bespreken. Ook zal BZK later aanhaken bij onze coalitie van "Randgemeenten".

- **Politieke contacten in Den Haag.** We hebben de contacten met verschillende tweede Kamerfracties in de coalitie en oppositie geïntensiveerd. Die contacten hebben ertoe geleid dat de situatie van gemeenten zoals Zwijndrecht nog nadrukkelijker op het netvlies is komen te staan. Zo is de situatie van Zwijndrecht door meerdere fracties ingebracht tijdens een technische sessie van de Kamercommissie op 18 februari en is onze brandbrief in de voorbereidende procedurevergadering van 20 februari niet alleen geagendeerd voor het debat Financiën decentrale overheden van 26 maart, maar is de Minister door de Kamercommissie ook verzocht om op deze brief te reageren, zodat de Kamercommissie niet alleen onze brief, maar ook de reactie van de minister daarop kan betrekken bij het debat op 26 maart. In aanloop naar het debat intensiveren we de contacten met de fracties opnieuw. Insteek van die contacten is dat we vooruitlopend op het nieuwe verdeelmodel en de onderzoeken die worden uitgevoerd, inzetten op maatwerk en tijdelijke overbruggingsmaatregelen.

Vooruitblik

Het Commissiedebat financiën decentrale overheden op 26 maart wordt een belangrijk richtinggevend moment. We verwachten na dat debat meer inzicht te hebben in de effecten van de lobby van de VNG en M50 om het ravijnjaar af te wenden door de korting op het gemeentefonds te schrappen of beperken en tevens zien we in dat debat in hoeverre politiek Den Haag de bereidheid heeft om (gemeenten zoals) Zwijndrecht in afwachting van een structurele oplossing (herziening verdelingssystematiek gemeentefonds) te ondersteunen met overbruggingsmaatregelen.

Vorbereiding juridisch spoor

In de afgelopen maanden is gebleken dat de beide lijnen van de lobby, gericht op collectieve belangen van alle gemeenten en de belangen van specifiek onze gemeenten, soms vraagt goed te balanceren. Zo hebben we kritische reacties ontvangen vanuit de VNG op de individuele lobby, maar ook vanuit het ministerie op de brandbrief aan de kamercommissie. Vooralsnog hebben we vertrouwen dat beide lijnen in de lobby op kortere of langere termijn resultaten hebben. Dit doet niets als aan het belang van de voorbereiding van ook het juridische spoor. Ook daarin zijn in de afgelopen maanden stappen gezet.

Het is belangrijk te beseffen dat juridische stappen altijd specifiek gericht zullen moeten zijn. Immers, een bezwaar of beroep moet gericht zijn op een besluit of maatregel. En zelfs in een procedure op grond van de Wet financiële verhoudingen, zullen we als eiser moeten aantonen in welk besluit het Rijk de Wet overtrad. De lopende onderzoeken inzake de gewijzigde verdeelsystematiek helpen bij dit inzicht. De reactie van de Minister dat er gewerkt wordt aan een herziening, geeft aan dat dit algemene bezwaar tegen de uitvoering van de genoemde wet, nog geen kans van slagen heeft.

Op andere meer specifieke onderdelen zijn wel juridische stappen te ondernemen om volwaardig gefinancierd te worden voor de taken die we uitvoeren. Een voorbeeld daarvan is het bezwaar rondom de BUIG (uitkering van het Rijk voor het bekostigen van de uitvoering van de participatiewet). Naast het lopende bezwaar tegen de voorlopige beschikking voor 2025, wordt ook gekeken of op basis van een positieve uitspraak op deze claim, er mogelijkheden zijn voor een claim met terugwerkende kracht. Wij verwachten niets eerder dan komende mei een uitspraak over ons bezwaar.

Samenvattend

We volgen de ontwikkelingen op de terreinen die onze lobby raken nauwlettend. Onze inzet heeft geleid tot meer bekendheid van onze financiële situatie en tot meer invloed op de oplossingen op korte en langere termijn door de positie in de begeleidingscommissie en de contacten bij ministerie en woordvoerders in de Tweede Kamer. Dit is alles om een rechtvaardige vergoeding te krijgen voor onze taken.

Tegelijk is er een start gemaakt met de juridische weg om ons recht te halen, waar het Rijk ons dat ontzegt. En we staan goed gesteld om een verder vervolg te geven aan die juridische route. Echter voor die stappen blijft het voortdurend afwegen; Wat doen verdergaande juridische stappen met de politieke en ambtelijke lobby en contacten? Welke route biedt het meest perspectief op het behalen van onze lobbydoelen? Ook daar blijf ik de komende periode graag nader met u over in gesprek

Ik vertrouw erop u hiermee voor dit moment voldoende geïnformeerd te hebben.

Met vriendelijke groet,

Tycho Jansen
Wethouder Financiën.